

only in a specific political project. With this approach to create an effective system of territorial self-government (territorial organization of power) in order to decentralize the principles of subsidiarity, deconcentration of power and resources, is an essential component of future constitutional reform in Ukraine. The article shows that an inherent ontological property policy is its spaciousness, which characterizes the spatial politics as a sphere within which political activity is localized to certain areas of the country. In this context, the problem takes on a special meaning relations within the country micropolitics, mezopolitiki and macroeconomic policy. The article substantiates the idea that at each level of your course of political processes form the specific institutions, relationships, mechanisms and technology policy development, determinants of its formation at a particular level of self-management and self-organization, which have a certain autonomy. This view of the problem suggests that the country is influenced by interrelated phenomena: the territorial self-organization of population and territory government agency. At the same time, the self-organization of population is the interaction of people with each other and with their lands. In this sense, the territorial self-organization of population is the formation of regional preferences under the influence of resource dependence and emotional attachment of people to a specific territory. It is shown that resource dependence is a major step in the territorial self society. It was found that the self-organization of society in the territory occurs if there are resources in the number, variety and quality sufficient to meet the basic necessities of life, capable of supporting the required minimum acceptable standard of living. Only under this condition occurs consolidation of the population in the territory, and the processes of self-organization and its territorial development of the resource base. The paper analyzes the economic and resource potential of the territory, the overall assessment of indicators of economic potential, factors the existence of socio-territorial systems and the formation of a regional municipal policy in Ukraine.

Key words: political process, region, regional government, local government, local politics, recreation and tourism area.

УДК 324

А. Ю. Денисова, аспірантка

ЧОРНИЙ ПІАР ТА ПРОПАГАНДА У РОСІЙСЬКОМУ МЕДІЙНОМУ ПРОСТОРІ В 2014 РОЦІ

Наукове дослідження присвячене політичній пропаганді та чорному піару, що використовували російські медійники на адресу України, її солдат і політиків. Усі сили медійного простору Росії були кинуті на те, щоб створити негативний імідж

України. Але світова спільнота чітко стала на сторону України, на відміну від деяких українців, що проживали на Сході та приймали закиди російського чорного піару на віру. Недостатньо високий рівень політичної культури цільової аудиторії російської пропаганди є причиною високої сприйнятливості громадян до різного роду негативної інформації, що значно підвищує результативність «брудних» технологій.

Ключові слова: пропаганда, чорний піар, засоби політичної маніпуляції, гібридна війна, Україна, Росія.

На сьогодні одним із найбільш актуальних питань є небачене поширення російської пропаганди. Антиукраїнська пропаганда, котра поширювалася з російських каналів, набула свого розквіту під час Помаранчевої революції, де Ющенко був представлений ставлеником Заходу. Надалі машина російської пропаганди вмикалася у найдраматичніших випадках. Наприклад, під час конфлікту у Грузії, де сама Грузія була представлена терористичною державою, котра вбиває своїх громадян. Такої ж агресивної та масованої атаки з боку преси зазнала й Україна під час Євромайдану та АТО на Сході. Отже, надзвичайна кількість чорного піару вилилась на українських солдат і політиків. Усі сили медійного простору Росії були кинуті на те, щоб створити негативний імідж України. Але світова спільнота чітко стала на сторону України, на відміну від деяких українців, що проживали на Сході та приймали закиди російського чорного піару за чисту монету. Недостатньо високий рівень політичної культури цільової аудиторії російської пропаганди є причиною високої сприйнятливості громадян до різного роду негативної інформації, що значно підвищує результативність «брудних» технологій.

Мета дослідження — з'ясувати сутність російської пропаганди та чорного піару по відношенню до українських реалій.

Об'єкт дослідження — російська пропаганда та чорний піар як засіб маніпулювання свідомістю громадян. **Предмет дослідження** — створення негативного емоційного фону та дискредитація Української держави в очах жителів Сходу України та російських громадян. **Аналіз наукової літератури** надає можливість отримати лише загальні враження про явище чорного піару. В українській політичній науці проблема маніпулювання свідомістю в політичному процесі аналізується здебільшого в періодичній літературі, порушуються в радіо- та телепрограмах, присвячених виборчим маніпуляціям. Аналіз застосування «брудних» виборчих технологій (часто основою їх і є політичне маніпулювання) можна знайти в аналітичних статтях та книгах: Богуша, Підстригача, Почепцова, Бебика та ін. Але сьогоднішня інформаційна атака на Україну у науковій літературі ще не зовсім досліджена та підлягає детальному вивченню. Важливість впливу на думки лю-

дей через ЗМІ складно переоцінити. У випадку з Росією ці традиції взяті ще з радянських часів, де інформація, котра подавалася до ЗМІ, була суворо регламентованою. Міфи становлять фундамент усієї ілюзорної картини світу, створеної маніпуляторами. Так, осьовими конструкціями комуністичної системи маніпулювання були міфи про приватну власність як про головне джерело соціального зла, про неминучість краху капіталізму і торжества комунізму, про керівну роль робітничого класу і його комуністичної партії, про єдино правильне соціальне вчення «марксизм — лєнінізм» [1].

Загальна технологія глобального, загальнодержавного маніпулювання зазвичай ґрунтується на систематичному впровадженні в масову свідомість соціально-політичних міфів — ілюзорних ідей, що стверджують відповідні цінності і норми, які сприймаються переважно на віру, без раціонального, критичного осмислення [2].

Отже, теперішня російська пропаганда — російська державна інформаційна політика, спеціальні інформаційні заходи та відповідні державні органи й установи, які під виглядом «суспільного інформування» займаються психологічною обробкою населення Російської Федерації, а також населення інших країн, у першу чергу країн пострадянського російськомовного простору та російської діаспори. Також об'єктом російської пропаганди є іншомовне населення у США, ЄС, країнах арабського світу тощо. Загалом російська пропаганда розповсюджується щонайменше 40 мовами світу у 160 країнах. Російська державна пропаганда має прямим попередником радянську пропаганду, але також активно використовує досвід інших історичних авторитарних і тоталітарних режимів. Пропаганда в Росії завжди застосовується в тандемі із цензурою: цензура відсікає будь-яке інакомислення, пропаганда змушує думати відповідно до інтересів і цілей владної верхівки [3].

Починаючи з 2000-х рр. антиукраїнську й антизахідну пропаганду в Росії ретельно розробляли та втілювали, а у 2013 р., після початку Революції гідності, російська пропаганда еволюціонувала у відверто шовіністичну, агресивно імперську ідеологію, перетворившись на повноцінну інформаційну війну, яка мала метою підготування суспільної думки в Росії до зовнішньої агресії і отримання схвалення російського населення на дії Росії проти України. Після військової агресії й анексії Криму за методами та прийомами російська пропаганда стала воєнною — злочинною та тотально дезінформаційною (розповсюдження тотальної брехні), спрямованою на те, аби демонізувати в очах російського та світового суспільства керівництво України.

Станом на 2012 р. Росія посідала (згідно з даними своїх державних ЗМІ) перше місце у світі за фінансуванням пропаганди, сумарно витрачаючи на

неї 1,6 млрд доларів США — більш ніж Китай та інші країни. При цьому російська державна агенція «РИА Новости» висвітлювала цей факт таким чином, нібито перше місце у світі за фінансуванням державної пропаганди належить не Росії, а Китаю. Але навіть цифра «1,6 млрд» стосується лише деяких, державних ЗМІ. Від 2011 р. у Росії діє безпрецедентна путінська програма «Інформаційне суспільство (2011–2020 роки)» загальною вартістю 40,6 млрд доларів, що дорівнює 4 млрд на рік. Мету програми можна охарактеризувати як стовідсоткове охоплення російськомовного населення земної кулі як державними засобами масової інформації, так і приватними, які поділяють державний стратегічний курс Російської Федерації. Також існують численні загони інтернет-бойовиків — «кремлівських тролів», які організовано й агресивно пропагують «лінію держави». Масштаби і географія їхньої активності вражають редакції таких авторитетних західних видань, як Washington Post, The Guardian, The New York Times, CNN та ін. У 2014 р. цю програму буде виконано вже майже на половину: до кінця 2014 р. сума державних коштів, витрачених на пропаганду «російських цінностей», зростає до 16,5 млрд доларів США.

Отже, у 2013 р. інформаційна кампанія, розгорнута ще перед Вільнюським самітом, була безпрецедентною. Вона перейшла в істеріку, коли несподівано і для української, і для російської влади, після побиття студентів у ніч на 30 листопада, на Майдан, за різними підрахунками, вийшло до мільйона людей. Що означало одне — для Володимира Путіна, який після провалу саміту вже бачив Україну в своїх обіймах, цей Майдан виглядав не менш загрозово, ніж для Віктора Януковича [3].

Важкою зброєю російської інформаційної війни виступили державні телеканали «Россия 1» та «Россия 24», і це зрозуміло — саме телебачення сягає масової аудиторії.

Спочатку говорили, що Євромайдан — це технологія (у більшості випадків ішлося про те, що її, як і 2004 р., нав'язали американці). 25 листопада російський державний канал «Россия 1» у вечірніх новинах показав сюжет «Євромайдан 2013 — технологія європровокацій». «Беркут» був представлений як постраждала сторона, яка змушена була захищатися від провокаторів. Провокаціям опозиціонерів, на думку російських журналістів, звісно, навчають на спеціальних семінарах, які проводяться у Посольстві США. Зманіпулювали в сюжеті і відео, подавши коментар нібито прихильника Євромайдану, який прийшов за гроші, хоча насправді це був представник Антимайдану [4].

Частиною меседжу про погроми є розповіді щодо зростання впливу націоналістів (а в розумінні російських пропагандистів — фашистів).

Російська журналістка знаходить такі відмінності з 2004 р.:

«Тут набагато менше наметів та переважає інший склад революціонерів. Це, у більшості, міцні чоловіки. Тепер тут багато чорно-червоних прапорів УПА — Армії, котра під час Великої Вітчизняної війни воювала з радянськими солдатами, а потім і з Радянською армією. На їх рахунку тисячі життів партизан, солдат, офіцерів та, що найголовніше, мирних жителів. Вояки УПА винайшли та використовували 237 різновидів страти своїх противників, що нікого на Євромайдані не бентежить». Вигадки про звірства воїнів УПА — найулюбленіші серед російських журналістів. І неважливо, що УПА не проводило боїв з Червоною армією. Росія завжди мала свою, альтернативну історію [4].

Паралельно російські телеканали розповідали про занепад української економіки. Канал «Россия 24» запустив проект «Развод по-украински», в якому змальовували Україну як надзвичайно бідну країну, рівень доходів українців порівнювали з доходами африканців, розповідали про нашу депресивну економіку, промисловий спад та інші жахи.

Усе це мало такий вигляд, ніби Росія готує інформаційний фон для нових економічних угод з Україною. І справді, наступного дня після підписання угод у Москві, 17 грудня, з'явився новий меседж — Росія рятує Україну, навіть на шкоду собі.

Та очевидно найгірша маніпуляція, яку собі дозволяє журнал, подаючи її як прогноз, — це теза про поділ України на частини, який нібито чекає на нашу країну в довгостроковій перспективі.

Одним із головних кремлівських мотивів маніпуляцій свідомістю є апеляція до «історичної справедливості». Російські канали масово видають передачі з псевдоісторичними фактами, котрі повідомляють звичайним українцям та росіянам про те, що України, начебто, ніколи і не існувало. Ці заяви йдуть набагато далі вигаданих страшилок про «страшних бандерівців» і є риторикою досить відомих політиків Думи.

Час від часу здається, що саме Жириновський апелює до справжніх мотивів російського президента, які не мають нічого спільного із сумними монологами Путіна про «захист росіян» в Україні. «Південь і Схід України мають бути у складі Росії. Це частина Росії. Це Російська імперія, це Радянський Союз. У 1991 р. уся операція була абсолютно протизаконна. Південний Схід України — це міста, засновані князем Потьомкіним, Суворовим, вони жодного стосунку до України не мають. Одеса була губернським містом Новоросійської губернії. Крим, Одеса та дев'ять південно-східних регіонів, які тимчасово перебували під українським прапором, — це буде Росія, — ще на початку квітня попередив Жириновський в ефірі радіо «Эхо

Москвы». — Львів, Вінниця, Хмельницький, Житомир, Київ із 30-мільйонним населенням залишаються Україні. А ось Південний Схід, 15 мільйонів, від Харкова до Одеси включно з Придністров'ям, входить до складу Росії, ми виходимо на румунський кордон, на угорський кордон, на кордон зі Словаччиною. І наші газ та нафта підуть уже безпосередньо до Європи». Водночас західні області України Володимир Вольфович запропонував «віддати румунам, угорцям і полякам» [5].

При всьому цьому казки про історичну справедливість від Кремля Україна чує не вперше. За часи україно-російського конфлікту з'явилась купа фейків та чорного піару, які вже стали епічними. Хто не чув про «клаптик землі та двох рабів», які наче повинні були отримати нацгвардійці за участь у війні на Донбасі? Історію про рабів розповів Першому каналу Віктор Бикодоров, котрого представили головою сільської общини села Степанівка. Але Перший канал, звісно, не уточнив, що цей голова самопроголошений.

Ще одним знаменитим фейком стала історія про хлопчика, котрий став мішенню для ракет. Неважливо, що цей хлопець з легкою формою розумової відсталості вже давно пішов з дому. Його «уповільненість» російським телебаченням була подана як те, що українські військові його накололи. Те, що у Національної гвардії немає ракетної зброї — взагалі нікого не цікавило.

Найбільш відомим прикладом російської пропаганди стало розіп'яття хлопчика у Слов'янську. Навіть коли фейк був викритий, по російських телеканалах заявили, що це хоч і вигадка, але подібних диких випадків, начебто, було багато, а отже, так і не вибачилися перед Україною за відверту брехню. Кров російських немовлят та численні вигадані згвалтування змушували завмирати російських глядачів перед екранами, співпереживаючи українцям, що перебувають під владою «хунти». Глядачі російського телебачення не звикли до програм, котрі могли б змусити їх думати. Усе вже подається під «правильним» ідеологічним навантаженням, що спрощує сприйняття світу.

Фейк, котрий був висвітлений пізніше у багатьох шаржах та мемах в Інтернеті, свого часу викликав резонанс серед аудиторії російського телебачення — батальйон «Донбас» начебто продавав на органи «ополченців».

І вже десь за гранню реальності була розповідь про те, що українським школярам дозволялося кормити лише синичок, бо їх колір символізує Україну. А снігурі, теж за колір, оголошувалися ворогами України та підлягали знищенню. У новинах Росія не забувала повторювати про те, що Україна ось-ось скоротить пенсії вдвічі, оскільки без Росії не може прогодувати себе. То Україна нібито заборонила російську Вікіпедію й інші російські сайти. То тиражує фото, як радикали б'ють львівську бабусю, що несла квіти пам'ятнику Леніну у Львові. Хоча насправді на фото чоловік, а пам'ятника Леніну у Львові немає. А на фото — взагалі 2009 р. НТВ та Росія 1 одного

разу не домовились та поставили себе у незручну ситуацію. Вони не поділили постраждалого. У сюжеті НТВ — він лідер «фашистів та бандерівців», що віз групу із 50 людей зривати георгіївські стрічки із прибічників федералізації. А в сюжеті Росія 1 — цей же чоловік — постраждалий саме від «фашистів та бандерівців», котрі хотіли зривати з нього георгіївську стрічку. А взагалі-то, цей чоловік — лікар, який не підтримував жодну зі сторін.

Українські спецслужби затримують російських найманців чи не кожного дня, проте Росія стверджує, що її військових тут немає. Присутність самопроголошених лідерів на владних посадах Сходу російське телебачення пояснює великою підтримкою населення, яке начебто хоче своє майбутнє продовжити з Росією. Проте більшість мешканців Донецька (65,7%) хочуть жити в об'єднаній Україні і відкидають об'єднання з Росією, згідно з опитуваннями громадської думки, проведеними в кінці березня 2014 р. розташованим у Донецьку Інститутом соціальних досліджень і політичного аналізу.

Російські канали тиражували новину, що ОБСЄ начебто була присутня на виборах у ДНР, але представники ОБСЄ одразу спростували цю інформацію [6].

Підсумовуючи результати дослідження, можна дійти *висновку*, що російський медійний простір досить довгий період працює на створення негативного іміджу для України. Чорний піар виливають на українських політичних діячів, на українських військових та, зрештою, на саму Україну та її історію з метою дискредитації та заволодіння умами населення, що проживає на Сході України, та громадян Росії, котрі мають не сумніватися у професійності та величчч Путіна. За старою радянською звичкою, головним ворогом обрали США та ЄС. Про них тиражуються байки про розгул гомосексуалізму та його активну пропаганду серед школярів. У російському медійному просторі з'явилися і священнослужителі, що засуджують такі відносини і змальовують Росію чи не єдиним острівцем традиційних сімейних цінностей. Масштаби російської пропаганди досягли такого розмаху, що переважна частина росіян змальовує диктаторський режим з ознаками тоталітаризму як найкращий, не помічаючи при цьому, що більшість із них позбавлені свободи слова та не мають гідного рівня життя. Телебачення перетворило їх на агресивних зомбі з імперськими амбіціями, викривленим сприйняттям історії та дійсності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Доценко Е. Л. Психология манипуляции / Е. Л. Доценко. – М. : Алгоритм, 1997. – 458 с.

2. Шутов Р. Морфологія російського міфу [Електронний ресурс] / Р. Шутов. – Режим доступу: http://osvita.mediasapiens.ua/monitoring/advocacy_and_influence/morfologiya_rosiyskogo_mifu/.
3. Шмелев А. Чтобы избавиться от пропаганды – надо хотеть от нее избавиться [Електронний ресурс] / А. Шмелев. – Режим доступу: <http://newdaynews.ru/propaganda/522020.html>.
4. Дуцик Д. Російська пропаганда – назад у СРСР [Електронний ресурс] / Д. Дуцик. – Режим доступу: http://osvita.mediasapiens.ua/monitoring/ru_zmi/rosiyska_propaganda_nazad_u_srsr/.
5. Бурлакова В. Три кити російської пропаганди [Електронний ресурс] / В. Бурлакова. – Режим доступу: <http://www.volfoto.inf.ua/pagesi/istomist/statti/2014rik/dm140904/t140910/trykyty/trykyty.htm>.
6. Десять міфів російської пропаганди [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://svitua.org/index.php/novunu/svit/item/1349-desiat-mifiv-rosiiskoi-propahandy>.

ЧЕРНЫЙ ПИАР И ПРОПАГАНДА В РОССИЙСКОМ МЕДИЙНОМ ПРОСТРАНСТВЕ В 2014 ГОДУ

Денисова А. Ю.

Все силы медийного пространства России были брошены на то, чтобы создать негативный имидж Украины. Но мировое сообщество четко приняло сторону Украины в отличие от некоторых украинцев, проживавших на Востоке, которые принимали обвинения российского черного пиара за чистую монету. Недостаточно высокий уровень политической культуры целевой аудитории российской пропаганды является причиной высокой восприимчивости людей к разного рода негативной информации, что значительно повышает результативность «грязных» технологий.

Ключевые слова: пропаганда, черный пиар, средства политической манипуляции, гибридная война, Украина, Россия.

BLACK PR AND PROPAGANDA IN THE RUSSIAN MEDIA SPACE IN 2014

Denysova A. Y.

Black PR (that is undermining public confidence in this or any other person or organization) has long been firmly entrenched in our life — politics, economics and culture. Other issues — social attitudes towards messages «black PR» and impact of the results of such technologies.

All the powers of the media space in Russia were thrown out to create a negative image of Ukraine. But the international community clearly took the side of Ukraine, unlike some

Ukrainians living in the East, who believed Russia charges. Low level of political culture of the target audience of Russian propaganda — is the reason for the high susceptibility of people to all sorts of negative information, which significantly increases the effectiveness of dirty technologies.

Today's Black PR is not only in its scope, but low quality.

Central Russian news channels served unverified and false information and do not carry any punishment, because it is the official policy of the government.

Current Russian propaganda — Russian state information policy, special events and relevant government agencies and institutions under the guise of «informing the public» are psychological treatment population of the Russian Federation, as well as people of other countries — primarily Russian-speaking countries of post-Soviet space and the Russian diaspora. Also the subject of the Russian propaganda is the foreign language population in the US, the EU, the Arab world, and so on. Overall Russian propaganda distributed at least 40 languages in 160 countries of the world.

Key words: *propaganda, black PR, means of political manipulation, hybrid war, Ukraine, Russia.*

